

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ І ЗДОРОВ'Я**

**VIII науково-практична internet-конференція
з міжнародною участю**

**«МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ПАТОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ І
ХВОРОБ ТА ЇХ ФАРМАКОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ»**

**20 жовтня 2025 р.
ХАРКІВ – Україна**

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ І ЗДОРОВ'Я**

**VIII науково-практична internet-конференція
з міжнародною участю**

**«МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ПАТОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ І
ХВОРОБ ТА ЇХ ФАРМАКОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ»**

**20 жовтня 2025 р.
ХАРКІВ – Україна**

**MINISTRY OF HEALTH OF UKRAINE
NATIONAL UNIVERSITY OF PHARMACY
DEPARTMENT OF PHYSICAL REHABILITATION AND HEALTH**

**VIIIth scientific and practical
internet-conference for the international participation**

**«MECHANISMS OF PATHOLOGICAL PROCESSES
DEVELOPMENT AND DISEASES,
THEIR PHARMACOLOGICAL CORRECTION»**

**October 20, 2025
KHARKIV – Ukraine**

СИНДРОМ ПІСЛЯВІРУСНОЇ ВТОМИ, МОЖЛИВОСТІ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Балашова І. В.^{1,2}, Польщакowa Т. В.¹, Волянська В. С.², Гуца С. Г.¹
Бахолдіна О. І.¹

¹ДНП «Український науково-дослідний інститут реабілітації та курортології МОЗ України», м. Одеса, Україна;

²Одеський національний медичний університет, м. Одеса, Україна
balashovaiv@ukr.net

Вступ. Сучасні епідеміологічні дослідження підтверджують почастищення спалахів інфекційних хвороб. Сьогодні стикається з низкою вірусних інфекцій, серед яких найпоширенішими є гострі респіраторні вірусні інфекції та грип, гепатити, вірусні кишкові інфекції, тощо. Нещодавня пандемія COVID-19, а також стресові фактори, питання погіршення якості життя населення стають надзвичайно актуальними. Якість життя людини визначається і рівнем її адаптації, тобто здатністю людини стабільно існувати в конкретному середовищі та адекватно адаптуватися до його змін. У сучасній медицині виділяють захворювання з порушенням механізмів адаптації, спричинені збільшенням навантаження стресових факторів на організм людини. Серед захворювань дезадаптації виділяють синдром післявірусної втоми (астенії) (СПВ), який є універсальним захисним або компенсаторним механізмом, індукованим різними факторами (психосоціальними, нейрогуморальними, метаболічними, імунними, інфекційними тощо) на тлі виснаження енергетичних ресурсів організму та в клінічній картині проявляється різними симптомами порушення адаптації.

Терапія СПВ вимагає комплексного підходу, а пошук ефективних та безпечних методів відновлювального лікування залишається актуальною сучасною проблемою. Сьогодні відомим та ефективним методом є бальнеотерапія, а саме ванни з мінеральними водами (МВ) різного фізико-хімічного складу. Бальнеотерапія є невід'ємною складовою реабілітаційного процесу завдяки комплексному впливу МВ на організм, має підтверджену клінічну цінність та довгострокову економічну ефективність у лікуванні хронічних захворювань.

Сучасний стан розвитку медичної науки та практики потребує розробки ефективних методичних підходів до використання лікарських та природних лікувальних засобів. Важливим при цьому є результати проведення доклінічних наукових досліджень.

Мета дослідження: оцінити ефективність зовнішнього застосування підземних вуглекислих борних середньо мінералізованих та високомінералізованих хлоридних натрієвих, слабкокислих-нейтральних, термальних мінеральних вод у щурів з моделлю дистресу та обґрунтувати доцільність та ефективність її зовнішнього застосування у комплексному лікуванні хворих на синдром післявірусної втоми.

Матеріал та методи. Експериментальні дослідження проводились на білих щурах-саміцях лінії «Вістар» з масою тіла від 180,0 г до 200,0 г на базі ДУ «Український НДІ медичної реабілітації та курортології МОЗ України. Для

вирішення поставленої задачі щурів було розділено на 3 групи. 1 групу складали інтактні тварини, які слугували контрольною групою. 2 групу складали тварини з моделлю хронічного психо-емоційного іммобілізаційного стресу (дистресу) з ознаками ендогенної інтоксикації. 3 групу складали тварини, які на тлі розвитку моделі дистресу, отримували курс зовнішніх процедур з МВ.

Клінічні дослідження було проведено на базі Товариства з обмеженою відповідальністю «Жайворонок - Пачірта», м. Берегово Закарпатської області, Україна. Під нашим спостереженням перебувало 32 пацієнти яких було розділено на дві групи. Основну групу склали 22 (68,8%) пацієнти з СПВ, яким до базового лікувального комплексу було додано курс зовнішніх ванн з досліджуваною МВ, температурою від 37 °С до 39 °С, тривалістю від 10 до 15 хв, 2 дні поспіль з перервою в один день, курсом 10 ванн. У контрольну групу увійшло 10 (31,2%) пацієнтів, які отримували ванни зі звичайною водою, за відповідним режимом. Комплексне обстеження включало загальноклінічні, неврологічні та лабораторні дослідження, тестування за шкалами САМ (самопочуття, активність, настрій), HARS (тривога), HADS (депресія), оцінювався показник неспецифічних адаптивних реакцій організму (НАРО), якість життя пацієнтів оцінювали за допомогою опитувальника EuroQol-5D.

Результати. У щурів з моделлю дистресу по завершенню зовнішнього курсового застосування МВ встановлено позитивні зміни поведінкових реакцій: зникли ознаки перезбудження та загальмованості, нормалізувалася когнітивна активність. Коригуючий вплив на функціональний стан нирок щурів характеризувався відновленням добового діурезу за рахунок нормалізації клубочкової фільтрації, нормалізацією екскреції креатиніну та сечовини на тлі зменшення виведення електролітів – натрію та хлору. При дослідженні метаболічних показників спостерігалось зниження до рівня контролю вмісту МСМ, креатиніну, сечовини, непрямого та вільного білірубину крові; відбувалося відновлення показників систем ПОЛ/АОЗ. За оцінкою гематологічних показників встановлено нормалізацію кількості лейкоцитів, величини ШОЕ, відсотку моноцитів, рівня гемоглобіну, підвищення кількості загальних Т-лімфоцитів, відновлення процесів фагоцитозу, зниження вмісту ЦІК на тлі значного зниження рівня антитіл до тканини печінки та нирок. Морфологічно встановлено зменшення проявів явищ дистрофії в слизовій шлунку, тканинах нирок, печінці та міокарді. Отримані результати експериментальних досліджень надали обґрунтування для подальших клінічних досліджень.

Аналіз результатів клінічних дослідження показав, що у пацієнтів основної групи спостерігалось покращення стану за шкалою САМ: оцінка самопочуття та настрою зросла майже на 20% ($p < 0,05$), оцінка активності збільшилася з $(30,3 \pm 1,2)$ до $(35,3 \pm 0,8)$ балів ($p < 0,05$). За шкалами тривожності та депресії рівень депресії знизився в 1,5 рази ($p < 0,05$). Якість життя за опитувальником EuroQol – 5D значно покращилася ($p > 0,05$). Індекс здоров'я пацієнтів основної групи під впливом курсу застосування МВ збільшився з $(820,0 \pm 176,2) / (8,2 \pm 1,76)$ балів до $(1760,0 \pm 482,2) / (17,6 \pm 4,8)$ балів, тоді як у контрольній групі цей показник змінився незначно: з $(1040,6 \pm 120,5) / (10,4 \pm 1,2)$ до $(1340 \pm 178) / (13,4 \pm 1,8)$ балів.

Також, у пацієнтів основної групи спостерігалася тенденція до покращення білокзв'язуючої функції печінки за даними лабораторних досліджень.

Отже, бальнеотерапія є клінічно ефективним додатковим засобом при лікуванні патологій, пов'язаних зі стресом. Біологічні механізми, завдяки яким застосування ванн сприяє коригуванню проявів деяких патологій, на сьогодні повністю не вивчені. Але відомо, що нейроендокринні та імунні реакції-відповіді організму на застосування бальнеотерапії, обумовлюють антидепресивні, антиоксидантні, протизапальні, анальгетичні, анаболічні ефекти.

Висновки.

1. Доклінічних експериментальні дослідження надають обґрунтування для подальших клінічних досліджень.

2. Застосування бальнеотерапії у вигляді загальних ванн з зазначеними МВ у пацієнтів з синдромом післявірусної втоми, підвищує ефективність лікування та сприяє зростанню рівня неспецифічних адаптаційних реакцій організму.

Ключові слова: синдром після вірусної втоми, бальнеотерапія, адаптація, реабілітація.